

Help!

**BEWARE
HORSE BITES**

Mijn paard bijt!

BIJTEN GEBEURT NOOIT 'ZOMAAR'.
EEN PAARD DAT BIJT,
HEEFT EEN BOODSCHAP VOOR JE.

Bijten is een van de gevaarlijkste gedragingen in een paard. Hoe snel je ook bent, je kan jezelf niet beschermen tegen een paard dat er ernstig aan denkt z'n tanden in je te zetten. Voor je het weet, is het gebeurd. Elke keer dat een paard z'n tanden opent, al is het maar een paar millimeter, met de bedoeling wat van je vel ertussen te krijgen, is dat bijten. Of het nu een paard is dat naar snoepjes in je zak snuffelt en daarbij een beetje meegesleept wordt of een paard dat zijn hoofd omdraait om je te bijten terwijl je hem opzadelt: een beet is een beet.

En je kan je paard leren dat zo'n gedrag niet acceptabel is.

Paarden zijn van nature niet agressief, maar bijten is iets wat toch onder paarden gebeurt, en dat kan dus van jongs af aan voor misverstanden met mensen zorgen.

Neem nu schoft-groomen: een paard en z'n beste vriend zetten hun tanden in elkaars schoftvel, en krauwen met veel druk. Het verlaagt de hartslag en benadrukt de goede relatie. Misschien wou je paard je wel gewoon terug-groomen omdat hij het borstelen op z'n schoft zo leuk vindt.

Of tanden wisselen: jonge paarden willen misschien graag op iets kauwen omdat dat de pijn verlicht (ook wij geven tandenwisselende baby's kauwringen), en dat wordt vaak misbegrepen door mensen.

Of spelen: paarden proberen elkaars staart te pakken of slepen met takken. Alleen: je arm is geen staart.

Natuurlijk gebeurt bijten ook defensief. Een paard dat zich bedreigd voelt, kan gaan bijten. Puberende paarden, maar zeker hengsten leren al heel jong dat ongeveer elk paard dat ze ontmoeten hen wil wegsturen, en nog snél ook (concurrerende hengsten, de leden van z'n nieuwe vrijgezelligengroep waar hij nog z'n plaats moet vinden, merries die niet hengstig zijn). Soms leren paarden dan dat het bij twijfel veiliger is om als eerste toe te slaan.

Maar paarden bijten ook omdat dat het enige gedrag is waarbij ze een einde kunnen maken aan een situatie waar ze zich niet goed bij voelen. Misschien zie je jezelf niet als een bedreiging en doe je misschien niets bewust om hem te bedreigen, maar iets in *zijn* hersens zegt hem dat hij best aanvalt voordat er iets slechts met hem gebeurt.

Het kan iets uit z'n verleden zijn dat hem op die gedachte brengt, het kan een associatie zijn die in jouw ogen onterecht is, of misschien is het helemaal niet duidelijk waar het vandaan komt: het begint in elk geval heel klein. Het is immers zeldzaam dat een paard een mens zomaar onverwacht zou bijten. Meestal denkt hij er al een tijdje over. Eigenlijk kan een anders vriendelijk paard een bijter worden omdat hij er te lang heeft over kunnen nadenken. Hoe meer een paard erover denkt om te bijten, hoe groter de kans dat hij het ook zal doen. En eens hij het één keer heeft gedaan, gaat het de volgende keer sneller.

Het begint met een vluchtige gedachte. Misschien ziet hij je als een bedreiging voor z'n voer of vreest hij dat je hem aan weerskanten zal vastbinden en dat hij niet weg zal kunnen als het nodig is. Of hij wil naar de wei, nu, en hij begrijpt niet waarom je hem daarbij in de weg staat.

De eerste dag zal hij misschien een oor naar achter knikken, zoals jij en ik misschien een beetje fronsen

om ons ongenoegen of onze irritatie te tonen. De kans is klein dat je er waarde aan hecht, maar in het hoofd van je paard groeit er een associatie tussen jou en de situatie. Als er de volgende dag niets verandert, dan groeit zijn ongemak. Hij begint steeds meer op voorhand te weten hoe het gaat zijn, zoals iemand die blijft mopperen. De dag daarna draait hij z'n hoofd al eens snel naar jou, maar wat hij er ook van zegt, de situatie blijkt niet te veranderen. Uiteindelijk voelt het paard zich genoodzaakt te bijten.

Als je die eerste waarschuwingssignalen gemist hebt, heb je geen idee waarom je paard dat doet. Het eerste wat je doet, is stoppen - want je bent geschrokken en het doet pijn! - en dan geef je hem een mep, want je wil niet dat het nog eens gebeurt, en je

straf hem ervoor.

Het paard leert dat bijten helpt: de situatie waar hij zo nerveus van werd, hield prompt op. Hij wordt beloond voor het bijten. Alleen: jij geeft hem een mep. Voor hem het ultieme bewijs dat de situatie nog erger is dan hij al dacht.

Ondertussen leerde jij dat meppen helpt: je paard hield immers op met bijten. Jij wordt beloond voor meppen.

Een paard een mep geven als hij bijt is natuurlijk positief straffen: je doet iets om je paard te ontmoedigen nog eens te bijten. Alleen: dat vertelt je paard wel dat hij niet mag bijten, maar het vertelt hem niet wat hij wél moet doen. En ook jij leert misschien niet van de situatie: ook jij lost de oorzaak van het bijten niet op. Je mept gewoon. Dat zet een neerwaartse spiraal in beweging: volgende keer zal hij sneller bijten, maar ook snel z'n hoofd weer wegtrekken, om te voorkomen dat je hem weer raakt.

Efficiënt positief straffen is een van de moeilijkste trainingvormen die er bestaat, omdat je soms héél veel moet doen om duidelijk genoeg te zijn, maar vooral omdat er geen enkele aanwijzing is over hoe de situatie die heeft geleid tot het bijten dan wel opgelost kan worden. Als je alleen maar positief straft, dan moet je maar hopen dat het paard er zelf wel opkomt wat hij dan wél moet doen.

Bovendien is het paard een kampioen in het supersnel *hardwired* van ervaringen: eens hij een slechte ervaring heeft opgedaan, is ze binnen de kortste keren ingesleten gedrag dat bijzonder moeilijk is om te doorbreken.

Leren zien wat er gebeurt vóór het gebeurt

Het is dan ook belangrijk dat je de manier van denken van een paard verandert op het ogenblik dat hij een onvriendelijke gedachte in z'n hoofd heeft.

je wéét natuurlijk niet wat er in zich in z'n hoofd afspeelt: je moet dat oor hebben zien bewegen, die eerste dag. Dat is dus het allereerste wat jij moet doen: bewuster met je paard omgaan. Beter de kleine dingen leren zien.

Hoe doe je dat? Door ze te probéren zien. Door te gaan letten op gewichtverschuivingen, een spier die zich opspant, een oog dat flitst, een staart die slaat, een oor dat neergaat. Zo leer je hoe je paard “normaal” aanvoelt, tegenover hoe hij is als er hem iets dwars zit.

Negeer geen enkel ongewoon gedrag van je paard, hoe klein het ook is. Alles gezien hebben betekent niet meteen dat je er op ingaat - maar je kan het als een signaal zien, dat jou vertelt dat je even beter moet opletten. Het kan misschien loos alarm zijn, of al weer over zijn. Sommige dingen negeer je gewoon, het heeft geen zin om een drama te maken van iets dat er geen is.

Maar misschien komt er méér.

Als dat gebeurt, moet je iets doen om je paard z'n gedachten te veranderen. Elke moeilijke situatie kan omgebogen worden naar iets fijn, als je het maar op zo'n manier vraagt dat je paard een “ja” kàn geven, zodat je kan belonen.

Maak je vraag klein genoeg zodat hij niet moet nadenken over z'n antwoord. Iets eenvoudigs als je hand targetten. Z'n hoofd naar beneden vragen. De andere kant opstappen, of een pas achterwaarts gaan. In elk geval iets dat makkelijk is voor je paard, dat hij goed kent en dat je kan belonen. Zo onderbreek je niet alleen het moeilijke van de situatie, maar ook de negatieve associaties die je paard bezig is te leggen. Je hebt z'n tegenstribbelende gedachte vervangen door een meewerkende.

Hoe voorkom je bijten?

Bekijken we eerst het paard dat overal aan knob-

belt. Een reuze Golden Retriever. Heel vaak heten ze “shetland pony”, maar ook grote paarden kunnen het soort paard zijn dat alles in z'n mond moet nemen, zonder daarbij iets onvriendelijks of knorrigs te denken. Het is eigenlijk wel lief om hem op z'n leidtouw te zien knabbelen. En als hij het uiteinde van je mouw vastgrijpt als je aan het uitmesten bent gaat er een warm gevoel door je heen. Maar het is maar een klein eindje van je mouw naar je arm, en een paard dat je beknabbelt - dat z'n manieren niet geleerd heeft - zal die grens gemakkelijk overschrijden, ook al is het 'per ongeluk'. En dat wil je toch voorkomen?

Vervang z'n gedrag

Bijvoorbeeld, als hij begint te knabbelen, zet je hem

aan het werk. Kies een oefening die je graag zou verbeteren. Dus telkens als het paard probeert te knabbelen, doe je z'n achterhand overstappen en vraag je bijvoorbeeld twee stapjes achteruit. Word niet boos en oefen niet alsof je hem wil straffen. Werk alleen aan iets wat je hem beter wil laten doen, zodat hij niet oefent in het beter worden in slecht gedrag. Het duurt niet lang of hij stopt met knabbelen als dat betekent dat hij moet overstappen en twee passen achterwaarts zetten. Je bepaalt zelf de grenzen van wat je toelaat of niet. Er is niets verkeerd aan om een paard toe te laten je te besnuffelen, maar op het moment dat z'n tanden eraan te pas komen, zet je hem aan het werk. Hij zal snel leren wat je acceptabel vindt en wat niet.

Zet z'n gedrag op cue

Je paard gebruikt z'n tanden graag? Fijn! Leer hem apporteren - zo gebruikt hij z'n tanden voor dingen die nog eens handig van pas komen. Leer hem eerst een makkelijk te grijpen voorwerp aannemen en vasthouden, zoals een zweepje, en vergroot daarna de afstand tussen het zweepje en jou. Leer 'm truien op te rapen, zodat je als je je trui laat vallen op een buitenrit niet zelf moet afstappen. Leer 'm de borstelbak dragen, of je longeerlijn. Telkens als je paard wil komen knabbelen, geef je hem een voorwerp te dragen. En uiteraard beloon je hem voor het dragen van alleen dát voorwerp, niet voor iets anders. Geen oplossing voor de beginnende trainer!

Ontmoedig zijn gedrag

Je kan hem ook ontmoedigen om zelfs maar te snuffelen, als je dat zou willen. Positieve straf dus, maar dat betekent niet dat je erop moet meppen. Geef hem meer aandacht dan hij echt wil. Komt hij naar je toe met z'n mond, ga er dan voluit op in. Houd z'n hoofd even vast en wrijf licht, maar krachtig, nét voldoende om vervelend te zijn. Na een paar keer zal hij zich realiseren dat hij graag bij je is, maar niet dat z'n neus zo gewreven wordt. Het is een oplossing, maar denk er goed over na hoe je houding hierbij is, en vooral over je timing. Je wil niet dat je paard *jou* vervelend gaat vinden. Doe het dus alleen als hij nét wat te ver gaat met z'n tanden, en niet als hij alleen maar in je buurt komt, anders legt hij de verkeerde associatie.

Lok het niet uit

Het is niet moeilijk voor een paard om de grens tussen interactie en bijten te overschrijden, zeker als de mens met hem 'speelt'. Bekijk maar eens een filmpje van hoe wilde paarden elkaar ontmoeten en uitdagen voor spel, of een gevecht. Of misschien heb je paarden al in de wei zien spelen, naar mekaar bijtend en mekaar ontwijkend. Als je paard met je

probeert te 'spelen', en je slaat hem en duikt vervolgens weg, denkt je paard dat het spel begonnen is. Doe niet mee met zo'n gedrag.

Speel niet met je paard op een ruwe wijze, tenzij je uitstekende controle over hem hebt. Neem bijvoorbeeld een lang touw mee zodat je hem desnoods op een afstand kan houden als hij al te bokkesprongend te dicht in je buurt komt.

Ook een veulen moet al vroeg leren wat acceptabel is en wat niet. Bijten is dat duidelijk niet. Het duurt niet zo lang of dat schattig, knabbelend veulentje wordt een 600 kg zwaar, niet-zo-schattig bijtend paard, dat uiteindelijk van de ene eigenaar naar de andere verhuist.

Als je paard ook maar enigszins agressief is, leer hem dan niet naar je toe te rennen voordat je hem geleerd hebt z'n achterhand van je weg te bewegen. Als je hem hebt leren voetballen en je gaat zélf mee achter de bal aan, zorg dan dat het geen krachtmeting wordt over wie de controle over de bal heeft, maar dat het spelen blijft.

Controle krijg je door zorzuldige training - niet door zélf agressief te worden.

Je kan je paard natuurlijk een muilkorf aandoen. Dat zal meestal voorkomen dat de tanden van je paard je echt kwetsen, maar het blijft symptoombestrijding, en je lost er niets mee op. Veel paarden worden er dubbel zo kregelig van en zullen toch manieren vinden om je te vertellen wat ze van de situatie denken. Ze gaan met hun hoofd slaan, zwaaien hun achterhand uit of gaan trappen. Muilkorven lossen het bijtprobleem niet op; daarentegen riskeer je dat het paard nog agressiever wordt.

Agressie verwachten is agressief gedrag trainen

Sommige paarden hebben veel aandacht nodig. Hengsten in het bijzonder zijn juist héél sociaal, en in normale kudde-omstandigheden hebben ze veel

interactie met andere paarden - meer nog dan merries die voornamelijk met hun eigen veulens of beste vriendin bezig zijn. Wilde hengsten houden schijngevechten (slechts zelden komt het tot echte gevechten), zijn druk bezig met hun groep merries of vrijzelligengroep, spelen met hun veulens, houden de boel in het oog....

Eens gestald en geïsoleerd van andere paarden sméken ze om aandacht, en aandacht is spelen - en bij spelen hoort, voor hengsten, bijten. Herken de behoefte voor soortgenoten van je hengst en voldoe eraan, zodat hij geen lastpost voor zichzelf en voor jou wordt. *Hou je hengst niet alleen.* Het is niet waar wat 'ze' zeggen, dat hengsten gevaarlijk zijn. Hengsten worden gevaarlijk gemaakt.

Stel je voor dat je een andere stal bezoekt. Ze halen hun tweejarige, goed gevoede prijshengst uit z'n stal, binden hem aan beide kanten vast, en verwachten dat hij onberispelijk stil staat. Misschien willen ze hem na de winter wel naar de hengstenkeuring, wie weet; als het een westernstal is wachten de futurities misschien.

Zo'n tweejarige puber staat inwendig gewoon op springen, zegt "kijk naar me, speel met me" - en dat is alleen maar normaal - een tweejarig paard in het wild leeft nog volop in zijn familiegroep, en hier staat hij, helemaal alleen.

Als hij goed getraind is en voldoende aandacht en oefening gekregen heeft, kan hij stilstaan zonder zichzelf (of de mensen in z'n buurt) in de problemen te brengen. Maar als z'n training maar ongeregeld was - als er alleen maar naar hem geschreeuwd wordt als hij iets verkeerd doet in de plaats van hem goed gedrag bij te brengen - en als hij nog een beetje temperament heeft ook, dan is hij waarschijnlijk lastig en wat bijterig.

Wat gebeurt er dan meestal? Het hengstenbit wordt bovengehaald. De eigenaar brengt het aan, rukt

eraan en schreeuwt "stop!" om het paard te doen ophouden met kappen met z'n voorvoet of z'n hoofd opzij zwaaien.

Wat gebeurt er dan met die energieke Golden Retriever die uit z'n donkere hok komt? In het begin was hij superblij met het gezelschap, en met de verwachting ergens naartoe te gaan. Maar nu wordt hij "aangevallen". Hoezeer zal hij zichzelf beschermen denk je, de volgende keer dat hij uit de stal gehaald wordt? En welke vorm van zelfbescherming zal hij waarschijnlijk kiezen? En hoe lang gaat het duren voor hij van een vrolijk veulen in een defensieve, onvriendelijk puber en daarna een ronduit agressieve hengst is veranderd? Dat enthousiaste jonge paard leert dat het beter eerst bijt dan "gebeten te worden", als het ware. En de eigenaar denkt "zie je wel, alle hengsten zijn gevaarlijk".

Wat als in plaats van zo'n jonge hengst te doen stilstaan en z'n enthousiaste gedrag te straffen, de eigenaar met jou zou blijven praten, maar met het paard zou beginnen werken? Hij knuffelt z'n mond en vraagt hem enkele malen z'n hoofd naar beneden te doen, en krauwt hem elke keer overvloedig op de schoft. Dan, in plaats van hem links en rechts vast te zetten, vraagt hij hem een beetje te werken: achteruit stappen bij druk op het leidtouw, z'n achterhand overstappen, z'n hoofd weer omlaag doen, enzovoort. Dan laat hij het touw vallen, neemt de linkervoet op, streelt die en zet hem weer neer, keert terug naar het hoofd van het paard en gaat verder met knuffelen. Hij spendeert wat tijd aan het aanraken van neus en lippen, leert hem z'n mond te openen op vraag, en bouwt de rusttijden tussendoor spelenderwijs maar traag op, zonder het onmogelijke te verwachten van een jonge, speelse puber die met z'n hormonen nog geen blijf weet.

Tien minuten later staat z'n paard rustig stil, niet eens vastgebonden, en je had een prettige, rustige conversatie.

Wat als je paard bijt?

Het zou kunnen dat je paard al een bijter is. Het is een paard dat zo bij je gekomen is, of je hebt alle vorige signalen gemist. Bijten is agressief gedrag, veel meer dan slaan, en het is één van die weinige momenten dat het toegestaan is om véél te doen, want je eigen veiligheid is in gevaar.

Draag in elk geval een tijdje dikkere kledij, om een beschermingslaag te hebben, tot je het bijtgedrag onder controle hebt gekregen.

Zie je z'n tanden op je afkomen, hef je elleboog dan in z'n richting zodat hij de afstand misrekent en met z'n mond op je arm botst. Kijk hem niet aan daarbij, word niet boos - doe gewoon voort waar je mee bezig was. Je paard zal niet denken dat je hem 'geslagen' hebt, maar dat hij zich misrekend heeft (hij denkt er uiteraard niet écht over na - zo ver

staan paarden cognitief waarschijnlijk niet - maar hij legt in elk geval geen associatie tussen jou en die elleboog).

Heeft hij je toch gebeten, dan verklaar je hem de oorlog. Laat hem denken dat hij de ergste vergissing van z'n leven begaan heeft.

Maar er zijn regels: het moet binnen de drie seconden gebeuren (eenentwintig, tweeëntwintig, drieëntwintig, voorbij). Het heeft geen belang of hij net naast je staat of aan de overkant van de piste. Tijdens die drie seconden direct na de beet, ontplof je. Omdat je het geen tweede keer wil meemaken. Je wil hem ervan overtuigen dat hij het wérkelijk verknald heeft. Paarden die echt bijten bluffen niet, zodat je zelf ook niet zou moeten bluffen. Maar: hem slaan zal hem er niet van weerhouden opnieuw te bijten, integendeel. Pijn is geen oplossing, zeker niet als hij geëmotioneerd is, want dan voelt hij het niet

eens. Maar hem overtuigen dat z'n leven in gevaar is, dat je hem 'aanvalt': dat werkt. Spring naar hem, schreeuw, zwaai je touw naar hem, laat je lichaamstaal hem vertellen dat het *erg* is wat hij daar deed. Gegarandeerd neemt hij geschrokken afstand van je.

Na die drie seconden doe je gewoon verder met waar je voorheen mee bezig was. Je hebt z'n gedrag afgekeurd, maar niet hém zelf. Koester geen wrok en kom er niet meer op terug. Er is geen plaats voor wraak.

Straf hem niet door te blijven mopperen, z'n voeder weg te nemen, hem voor lange tijd vast te binden of gelijk wat onvriendelijks te doen. Integendeel: je hebt duidelijk gezegd wat je over z'n bijtgedrag vindt, maar je geeft hem *direct daarna* de kans om 'goed' gedrag te stellen waar je hem voor beloont, zoals met je meelopen, of je hand targetten. Beloon hem even rustig en duidelijk als altijd.

Als je niet met het bijten kan afrekenen op het ogenblik dat het gebeurt, laat het dan zo. Je kan een

paard niet corrigeren later dan binnen die h́ele korte tijdsspanne na het gebeurde. En nooit, *nooit* mag je een paard slaan of bedreigen als het vastgebonden staat.

Zijn we gemeen en ruw tegen het paard als we hem tijdens die drie seconden verjagen? Zeker niet.

Hetzelfde zou hem in de kudde overkomen als hij de grenzen overschreed, en je beschermt jezelf en anderen voor ernstige schade in de toekomst. Niet dat je paard jou als een paard ziet, maar hij kan zeker wel begrijpen dat er grenzen zijn die hij niet mag overschrijden.

Besef echter dat jouw reactie pas *érg* is omdat je *anders nooit zo bent*. Hoe groter het contrast tussen hoe je altijd bent (rustig, belonend, positief, geduldig en nooit straffend voor dingen die hij niet begrijpt) en deze reactie op wérkelijk gevaarlijk gedrag, hoe duidelijker de boodschap zal overkomen. Dit mag je dus bij wijze van spreken maar **twee keer per jaar** doen - meer zou niet nodig mogen zijn omdat je 1/altijd op een positieve manier traint en 2/ omdat als je moet straffen je straf meteen zo duidelijk is dat je er nooit meer op hoeft terug te komen.

Als je daarentegen altijd zeurt aan z'n hoofd, hem vaak wegduwt, tegen z'n hoofd slaat, aan z'n leidtouw trekt, snokt met de teugels, met de zweep slaat of tegen hem roept, dan werkt dit veel minder - integendeel: dat vergroot alleen maar z'n wantrouwen tegenover jou, die weer eens hebt bewezen dat je eigenlijk een heel negatief persoon bent om bij in de buurt te zijn. Training is een contingency: het gaat om het h́ele gevoel dat meekomt met jou, niet om wat er alleen binnen één oefening gebeurt. Pavlov zit altijd op je schouder - en bovendien: het zijn mensen die hebben gezorgd dat dit paard ging bijten. En paarden bijten geen mensen die ze graag hebben.

Wat met misbruikte paarden?

Soms heb je een paard dat defensief bijt. Het heeft een voorgeschiedenis waarbij al z'n vertrouwen in mensen weg is - en hij kent jou misschien nog niet goed genoeg om geleerd te hebben dat niet alle mensen zo zijn. Dan kan het wel eens zo zijn dat je eigenlijk medelijden met hem hebt waardoor je niet *wil* doen wat genoeg is.

Maar we kunnen zijn verleden niet als excuus voor z'n huidig gedrag gebruiken. Als een paard ongewenst en gevaarlijk gedrag vertoont, is het onze plicht tegenover hem dat gedrag te veranderen. Hij wil zelf niet zo zijn, en het beste voor iedereen is om hem zo snel mogelijk van alle stress vanaf te helpen. Gelukkig kunnen paarden zich extreem snel aanpassen.

We kunnen hem ervan overtuigen dat hij zichzelf niet hoeft te beschermen - en hem leren ons te vertrouwen - door controle te verwerven.

Controle is *niet* dominantie. Dominantie tussen mens en paard bestaat niet. **Controle is wederzijdse betrouwbaarheid van afspraken:** als ik dit doe, dan doe jij dat. Je paard controleert jou eigenlijk even veel als jij hem: als hij dit doet, doe jij dat.

Als het paard leert dat we hem kunnen controleren zonder hem pijn te doen, zal z'n vertrouwen in ons groeien. Traag, want je hebt een hele voorgeschiedenis om tegenop te boksen, en met horten en stoten: er komen gegarandeerd momenten van terugval omdat je nu eenmaal niet alle omstandigheden kan controleren. Soms zal je paard getriggerd worden door dingen die je niet kon voorzien.

Maar blijf hem rust en betrouwbaarheid aanbieden. Word niet emotioneel. Neem het niet persoonlijk als hij een terugval heeft. Wees zijn ijkpunt, zijn rots in de branding: hij heeft je nodig om tot rust te kunnen komen.

WIST JE DAT?

Hoewel in het artikel over bijten er wordt gezegd "hetzelfde zou hem in de kudde overkomen als hij de grenzen overschreed" moet er een duidelijk onderscheid maken tussen een moment als dit (waarop je de agressiviteit van je paard *uitzonderlijk* lik op stuk geeft), en agressie als trainingsvorm gebruiken. Als er wordt gezegd dat je gerust mag slaan op je paard "omdat ze dat ook met elkaar doen op de wei" - dan hebben die mensen niet goed opgelet: het is namelijk hoogst zelden dat paarden elkaar *wé*kelijk slaan. Het *k*an gebeuren, maar dat is gewoonlijk alleen maar op die momenten dat een nieuw paard wordt toegevoegd aan de groep, en het gaat - als de wei groot genoeg is - ook weer over. De rest is bluffpoker.

Wanneer komt agressie *wél* voor bij paarden? Moyer (1968) geeft de volgende classificatie voor dier-agressie:

1. Verdediging van het territorium
2. Een roofdier dat een prooidier aanvalt
3. Hengst-hengst agressie
4. Angst-agressie, als een paard niet wegkan
5. Irritatie
6. Moederagressie (veulenbescherming)
7. Aangeleerde agressie (het werkt, dus doen we het nog eens)

Brain (1979) deelt agressie anders in:

1. Zelfverdediging
2. Sociaal conflict
3. Roofdier-aanval
4. Ouder-agressie (omdat niet alleen moeders voor jongen zorgen, ook niet in het dierenrijk)
5. Reproductieve beëindiging (het doden van niet-eigen jongen)